

Summary

PEDAGOGICAL AND ORGANIZATIONAL ASPECTS OF DISTANCE LEARNING IN MEDICINE

Polyanskaya V.P., Zvyagolskaya I.M., Derevyanko T.V.

Key words: distance learning, medical education, problems

The constantly growing amount of new knowledge, development of science-based diagnostic methods, effective treatment technologies, emergence of the latest innovative technologies and means of communication require revolutionary changes in the system of medical education. One of the important trends in the development of modern education has been the widespread introduction of various distance learning technologies. The article considers the main tasks of distance learning in the medical field and scientific approaches to its implementation. Therefore, the purpose of this article is to analyze and highlight the principles of distance learning. For effective organization of distance learning it is necessary to follow the basic didactic principles and to apply information-receptive and research methods. To ensure effectiveness of distance learning, basic distance learning technologies such as case technologies, TV technologies, and web platforms can be recommended. The experience of implementing distance learning at the Department of Microbiology, Virology and Immunology of the Ukrainian Medical Dental Academy has shown that in the conditions of quarantine restrictions, the introduction of mixed computer and Internet technologies is optimal. ZOOM and Google Classroom platforms have been found out to be the most adapted and easy to use for practical classes. However, the problem of acquiring practical skills by medical students is still remaining unsolved, and in particular: work with a microscope, preparation of drugs, cultivation of microorganisms, production and accounting of antibioticograms, serological reactions, etc. Thus, the pedagogical and organizational principles of medical education contribute to the introduction of new information technologies into the educational context, but now can be considered only as part of the conventional teaching.

DOI 10.31718/2077-1096.21.1.141

УДК 378:613.6.067:159.944.4:614.46](477).

Степанчук А.П.

ВПЛИВ КАРАНТИННИХ ОБМЕЖЕНЬ НА РОЗВИТОК ПРОФЕСІЙНОГО ВИГОРАННЯ ВИКЛАДАЧІВ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ УКРАЇНИ

Українська медична стоматологічна академія, м.Полтава

Синдром «професійного вигорання» найчастіше виникає серед представників професій "групи ризику", тобто тих, хто працює у сфері тісного контакту з людьми та вимушений багато й інтенсивно спілкуватися з іншими. До такої групи належать педагоги (викладачі, вчителі, вихователі, психологи), працівники медичної сфери, торгівлі. Перевтома, слабкість, відсутність інтересу до своєї діяльності на тлі хронічного стресу, добре відомі багатьом, насамперед, трудового колективу, які прагнуть встигнути якомога більше, а як наслідок - отримують емоційне вигорання. З початком пандемії Covid-19 вигорання набуло іншої форми, в знаки даються ізоляція, страхи за життя і здоров'я рідних, віддаленість від робочих місць і улюбленого колективу. Дистанційний режим навчання створив нові виклики для викладачів та студентів вищів. Навчання до карантину і так було складним, враховуючи значні навантаження, великі об'єми навчальної програми, постійні нестачі вільного часу. Працюючи в такому ритмі важко зберегти своє психологічне здоров'я та запобігти емоційному вигоранню. Професійна діяльність викладача вищу характеризується підвищеною відповідальністю, широким колом обов'язків та необхідністю постійного професійного удосконалення. Крім навчального процесу, на викладача покладено виконання методичної, організаційної, виховної та наукової роботи. Вплив на організм педагога стресогенів, сприяє виникненню в нього синдрому «професійного вигорання». «Карантинні» фактори впливу на розвиток професійного вигорання, поділяють на дві групи: організаційно-психологічні - фактори пов'язані з новою особливою організацією роботи в умовах карантину; психологічні - фактори, пов'язані з новими психологічними особливостями професійної діяльності та власними суб'єктивними особливостями. Для запобігання розвитку професійного вигорання психологи рекомендують: турбуватися про себе; не забувати про відпочинок; реалістично оцінювати свої можливості та, відповідно, планувати роботу та час; не брати на себе зайвих зобов'язань; не вимагати від себе зайвого; робота повина приносити радість.

Ключові слова: викладач, студент, дистанційне навчання, карантин, професійне вигорання.

Вступ

Робота в домашніх умовах в період карантину стала для викладачів вищих навчальних закладів справжнім випробуванням: суттєво збільшилось навантаження; виникла необхідність опанувати і освоювати нові інформаційні технології навчання та адаптуватися до них;

з'явилися нові стресогенні фактори; звужились можливості для повноцінного відпочинку; виникла проблема діяльності в обмеженому просторі, робота що називається «в чотирьох стінах». Викладач не може викладатися в своїй професійній діяльності на всі 100% можливостей і це його пригнічує, розчаровує, а іноді й дратує. Особли-

во важко не піддаватися стресу, якщо команда (з однієї сторони викладач, з іншої – група студентів) працює на відстані. Не вистачає елементарного спілкування «наживо». Результатом таких обставин є емоційне виставлення викладача, коли відчувається постійна втома, брак сил та енергії, зникає задоволення та натхнення від улюбленої роботи, бракує часу для відновлення фізичних та моральних сил і часто приводить до погіршення настрою і навіть до розвитку депресії.

Метою роботи став аналіз передумов виникнення синдрому «професійного вигорання» у викладачів вищих навчальних закладів України, вплив карантинних обмежень і дистанційного навчання на розвиток вигорання та визначення факторів запобігання емоційному вигоранню педагогів в умовах пандемії.

Емоційне вигорання, що є синонімом «професійного», вражає своєю підступністю викладачів будь якого віку і статі, незалежно від займаної посади, наукового ступеню й звання. Іноді симптоми і прояви вигорання першими помічають колеги по роботі та студенти, адже такий викладач стає байдужим до своєї професійної діяльності, відстороненим від колег, перестає цікавитись простими речами і складає враження розчарованої, виснаженої і слабкої людини. Такий стан легко отримати на робочому місці, але швидше за все – під час роботи вдома, коли не відчувається підтримка колег, а комунікація відбувається повільно. Виходом з цієї ситуації є дотримання балансу роботи та особистого життя. Понад 60% людей, які взяли участь в опитуванні Work.ua, відповіли, що, перебуваючи на карантині, вони втрачають баланс між роботою та особистим життям. Зникають рамки робочого дня, вечір з родиною перетворюється у вечір з ноутбуком і новими завданнями [1].

"Вигорання" у Міжнародному класифікаторі хвороб визначається, як наслідок тривалого невирішеного стресу на робочому місці. При відчутті постійної втоми у людини зникає мотивація і втрачається інтерес до роботи, що в сукупності приводить до розвитку "емоційного вигорання". Вперше в 1974 році на основі спостережень за волонтерським персоналом в клініці для наркозалежних, емоційне вигорання дослідив американський психіатр Герберт Фройденбергер, який описав свої враження в статті "Staff Burn-Out". До причин розвитку емоційного вигорання, він відніс: тривалу роботу в напруженому темпі; значні емоційні навантаження; важкий колектив і контингент оточуючих людей; відсутність належної винагороди за роботу; кризу цінностей.

Численні публікації та дослідження вказують на схильність до «професійного вигорання», в першу чергу: медиків, вчителів, викладачів, журналістів, тобто тих осіб, чия робота пов'язана з регулярним спілкуванням з людьми, емоційними співпереживаннями, інтелектуальною діяльністю

та значним ступенем відповідальності. Якщо брати гендерний аспект, то саме жінки частіше зустрічаються з проблемою вигорання, адже переживають роздвоєність почуттів та відповідальність за виконання обов'язків на роботі і в сім'ї.

ВООЗ визначає три основні симптоми емоційного вигорання:

1. Почуття виснаження або втоми, що приводить до порушення сну, проблем із концентрацією уваги, до зниження імунітету.

2. Інтелектуальна й емоційна дистанція з роботою та колегами, яка проявляється відчуттям негативу до роботи, відірваністю від колективу, відсутністю мотивації та негативним сприйняттям реальності.

3. Зниження професійної ефективності, при якому розвивається відчуття неспроможності, невпевненості у власних здібностях і компетентності [2].

Професійна діяльність викладача вищого навчального закладу характеризується підвищеною відповідальністю, широким колом обов'язків та необхідністю постійного професійного удосконалення. Викладач, окрім суто навчальної, виконує методичну, організаційну, виховну та наукову роботу. На показники фізичного та психічного здоров'я професорсько-викладацького складу навчального закладу впливає безліч стресогенів, які формують синдром «професійного вигорання». До названих чинників додається ще й віддаленість від колег та відсутність фізичного контакту з ними. Появляється виснаження, роздратування, спустошення, заперечення фактів та несприйняття професійних обов'язків. Поганий та пригнічений настрій негативно впливає на якість викладацької діяльності та стосунки зі студентами і колегами. При критичних емоційних напруженнях викладач може втратити самоконтроль, що проявляється в пасивно-захисній формі (сльози), або в агресивній (крик). Постійні стресові ситуації приводять до порушення відносин з оточуючими, виникнення проблем зі здоров'ям, що проявляється розладами серцево-судинної системи, захворюваннями невротичного характеру, зниженням імунітету та схильністю до інфекційних хвороб.

Дослідження «психічного вигорання» викладачів Української медичної стоматологічної академії вказало на низький рівень цього показника у викладачів, що мають стаж педагогічної роботи до 10 років. Педагоги, які працюють в закладі 10–20 років, мають середній показник вигорання, що пояснюється зниженням інтересу до професії та спадом працездатності. Зменшення показника індексу спостерігається у викладачів зі стажем 20–30 років, можливо це пов'язано з набуттям ними педагогічного досвіду, любов'ю до професії, усвідомленням її значимості і важливості. Після 30 років роботи у викладачів знову виявляється середній показник індексу «психічного вигорання», що пояснюється віком, втомою

від професійної діяльності, втратою інтересу та зміною пріоритетів [3].

Професійні особливості емоційного вигорання викладача вищого навчального закладу показали його домінуючі симптоми: «неадекватне вибіркове емоційне реагування», «редукція професійних обов'язків», «розширення сфери економії емоцій». Синдром емоційного вигорання викладача вузу визначається його особистісними якостями й організаційними умовами професійної діяльності [4].

Для профілактики та запобігання розвитку професійного вигорання слід дослуховуватись до порад психологів, які полягають в наступному:

1. Зосереджуйтесь на позитивних якостях оточуючих. «Світ належить оптимістам. Песимістам – стан душі» (Ф. Гізе).

2. Навчіться терпіти, прощати та приймати обмеження.

3. Навчіться знімати емоційну напругу. «Тіло не боліє окремо від душі» (Сократ).

4. Якщо навчитесь управляти емоціями – будете здоровими.

5. Навчіться розпізнавати стреси, говорити «ні» та правильно розподіляти свій час [5].

Всесвітня пандемія змусила навчальні заклади працювати дистанційно, віддалено від своїх робочих місць і головне - від здобувачів освіти (учнів, студентів, магістрів, курсантів, слухачів і т.д.). Робота в он-лайн режимі за карантинних обмежень має специфічні психологічні, нікому раніше не відомі, особливості. Праця в таких умовах є своєрідним «стрес-фактором», який провокує розвиток професійного вигорання викладача.

«Карантинні» фактори, які призводять до виникнення професійного вигорання, поділяють на дві групи [6].

1. Організаційно-психологічні - фактори пов'язані з новою особливою організацією роботи в умовах карантину:

– професійна діяльність в замкнутому просторі провокує роздратованість, нервозність, незадоволеність, що погіршує емоційний стан та самопочуття;

– «розмитий» режим роботи, при якому втрачається ритм робочого часу потребує суттєвих вольових, мотиваційних і емоційних зусиль, які виснажують психіку;

– робота в он-лайн режимі сприяє виникненню гострого відчуття ізоляції від реального світу, що призводить до розвитку неврозу;

– повна або часткова відсутність повноцінного відпочинку провокує затяжні стреси та розвиток синдрому вигорання.

2. Психологічні фактори, які пов'язані з новими психологічними особливостями професійної діяльності та власними суб'єктивними особливостями:

– зміна або відсутність комунікацій і соціальних контактів, «пусті емоційні резервуари» особистості пов'язані з можливістю виникнення ви-

горання;

– прокрастинація (лат. *procrastinatus* (pro - вперед, *crastinus* – завтра)) викликає стрес, який призводить до зниження самооцінки, депресії, неврозів, погіршення емоційного стану;

– зниження мотивації та задоволеності працею в період карантину позначається на розвитку негативного відношення до роботи;

– «плутання ролей» (тривале знаходження вдома сприяє змішуванню ролей: батьків, керівників, працівників, що позначається на емоційному стані та приводить до погіршення самопочуття).

Рекомендації щодо запобігання професійного вигорання полягають в наступному: турбота про себе, яка полягає в задоволенні базових фізіологічних потреб (повноцінний сон, вчасний прийом збалансованої їжі); не забувайте про відпочинок, в вихідні дні знайдіть можливість відпочити і не думати про роботу; погляньте реалістично на свої можливості й ресурси та відповідно плануйте роботу; не беріть на себе зобов'язання, які не здатні виконати, уважно ставтесь до планування роботи в умовах «карантинного» навчання, збалансовано підходьте до обсягу завдань для самостійної роботи студентів; не вимагайте від себе більшого (карантин завнтажив нас понад норму: ми обробляємо збільшений потік інформації, який стосується пандемії, витрачаємо зусилля на налагодження віддаленої роботи, по новому облаштовуємо побут, витрачаємо більше зусиль на підтримку близьких і рідних); робота повинна бути в радість (робота викладача є творчою, знайдіть свій інтерес в нових гранях викладацької роботи в період дистанційного навчання, зосереджуйтесь на тих аспектах роботи, які приносять найбільше радості та емоційної віддачі) [7].

Для зменшення ризиків розвитку професійного вигорання у викладачів необхідно: реально оцінювати власні можливості та не боятись обговорювати їх зі своїм керівництвом і колегами; звертатись за підтримкою до колег, друзів або партнерів; знаходити час для занять тим, що вас заспокоює та на фізичну активність; вбудовувати дружні стосунки зі своїми колегами та отримувати задоволення від спілкування з ними, можна знайти спільні захоплення, цікаві теми для обговорення; ніколи не пізно встановлювати нові дружні відносини та розширювати власне коло спілкування - це розширення кругозору, свіжі погляди та ідеї, які допоможуть відволіктися від рутини та зняти стрес; обмежуйте контакти з негативними людьми; висипайтесь, якісний сон забезпечує гарне самопочуття та допомагає захистити здоров'я, робота не повинна підривати здоров'я; навчайтесь нового: це допоможе встановити нові зв'язки у вашому мозку, підготує вас до розв'язання нових професійних проблем, а також підвищить віру в себе як професіонала та особистість; розвивайте впевненість у собі та відкритість до змін; шукайте баланс між роботою

та особистим життям і не забувайте про важливість гарного та своєчасного відпочинку [8].

Заключення

Професійне вигорання - не хвороба, а негативний стан, що виникає в результаті тривалої дії стресових факторів на організм людини. Щоб попередити виникнення емоційного вигорання та боротися з його проявами, потрібно прислуховуватись до порад психологів, які рекомендують уповільнюватись в роботі, давати собі час на відновлення та відпочинок, знаходити приємні моменти і радощі в повсякденному житті, а головне полюбити себе. Потрібно вірити, що карантин - це лише тимчасовий період в житті, який скоро закінчиться. Все колись минає, кане в небуття і пандемія, з якої ми вийдемо більш зрілими, мудрими, загартованими, навченими пристосовуватися до різних обставин, з новими життєвими навичками, уміннями та знаннями.

Література

1. Yak unyknyty profesiinoho vyhorannia pratsiuiuchy z domu [How to avoid professional burnout while working from home] [Elektronnyi resurs]. Dostupno: <https://www.work.ua/articles/self-development/2224/>. (Ukrainian)
2. Mori Ye. Emotsiine vyhorannia na roboti. 8 sposobiv vporatysia z syndromom [Emotional burnout at work. 8 ways to deal with the syndrome] [Elektronnyi resurs]. Dostupno:

3. <https://suspilne.media/7544-emocijne-vigoranna-na-roboti-8-sposobiv-vporatysia-z-syndromom/>. (Ukrainian)
4. Shepitzko V.I. Prychyny ta profilaktyka rozvytku «profesiinoho vyhorannia» vykladacha medychnoho vuzu [Causes and prevention of the development of "professional burnout" of a medical university teacher]. Materialy mizhnar. nakovo-praktych. konhresu "Grow up". Konferentsii; 2016; Zheneva; 2016, s. 85-91. (Ukrainian)
5. Ovsianikova V.V. Profesiini osoblyvosti emotsiinoho vyhorannia vykladacha vyshchoho navchalnoho zakladu [Professional features of emotional burnout of a teacher of higher education] [Elektronnyi resurs]. Dostupno: <http://statiionline.org.ua/pedagog/80/13971-profesijni-osoblyvosti-emocijnogo-vigorannya-vikladacha-vishhogo-navchalnogo-zakladu.html>. (Ukrainian)
6. Yevtushenko IV. Profesiine vyhorannia [Professional burnout] [Elektronnyi resurs]. Dostupno:
7. <https://www.slideshare.net/innagerasimenko5/ss-57558765>. (Ukrainian)
8. Kredentser O. Syndrom profesiinoho vyhorannia pid chas pandemii [Occupational burnout syndrome during a pandemic] [Elektronnyi resurs]. Dostupno:
9. <https://m.facebook.com/psy.pers/photos/a.107395840933227/130104031995741/?type=3&source=54>. (Ukrainian)
10. Bulatevych N. Yak ne vysnazhytysia pid chas roboty v period karantynu ta unyknyty profesiinoho vyhorannia [How not to be exhausted while working during the quarantine period and to avoid professional burnout] [Elektronnyi resurs]. Dostupno: <http://www.univ.kiev.ua/news/11073>. (Ukrainian)
11. Kudrynska H. Na karantyni. Yak unyknyty profesiinoho vyhorannia, pratsiuiuchy na vidstani? [In quarantine. How to avoid professional burnout by working at a distance?] [Elektronnyi resurs]. Dostupno:
12. <https://zp-pravda.info/2020/05/02/na-karantyni-iyak-unyknyty-profesiinoho-vyhorannia-pratsiuiuchy-na-vidstani/>. (Ukrainian)

Реферат

ВЛИЯНИЕ КАРАНТИННЫХ ОГРАНИЧЕНИЙ НА РАЗВИТИЕ ПРОФЕССИОНАЛЬНОГО ВЫГОРАНИЯ ПРЕПОДАВАТЕЛЕЙ ВЫСШИХ УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЙ УКРАИНЫ

Степанчук А.П.

Ключевые слова: преподаватель, студент, дистанционное обучение, карантин, профессиональное выгорание.

Синдром «профессионального выгорания» чаще всего возникает среди представителей професий "группы риска", то есть тех, кто работает в сфере тесного контакта с людьми и вынужден много и интенсивно общаться с другими. К такой группе относятся педагоги (преподаватели, учителя, воспитатели, психологи), работники медицинской сферы, торговли. Переутомление, слабость, отсутствие интереса к своей деятельности на фоне хронического стресса, хорошо известны многим, прежде всего, трудолюбивым, которые стремятся успеть как можно больше, а как следствие - получают эмоциональное выгорание. С началом пандемии Covid-19 выгорание приобрело другую форму, в знаки даются изоляция, страхи за жизнь и здоровье родных, удаленность от рабочих мест и любимого коллектива. Дистанционный режим обучения создал новые вызовы для преподавателей и студентов вузов. Обучение в карантин и так было сложным, учитывая значительные нагрузки, большие объемы учебной программы, постоянные нехватки свободного времени. Работая в таком ритме, трудно сохранить свое психологическое здоровье и предотвратить эмоциональное выгорание. Профессиональная деятельность преподавателя вуза характеризуется повышенной ответственностью, широким кругом обязанностей и необходимостью постоянного профессионального совершенствования. Кроме учебного процесса, на преподавателя возложено выполнение методической, организационной, воспитательной и научной работы. Воздействие на организм педагога стрессогенов, способствует возникновению у него синдрома «профессионального выгорания». «Карантинные» факторы влияния на развитие профессионального выгорания, разделяют на две группы: организационно-психологические - факторы связанные с новой особой организацией работы в условиях карантина; психологические - факторы, связанные с новыми психологическими особенностями профессиональной деятельности и собственными субъектными особенностями. Для предотвращения развития профессионального выгорания психологи рекомендуют: заботиться о себе; не забывать об отдыхе; реалистично оценивать свои возможности и, соответственно, планировать работу и время; не брать на себя лишних обязательств; не требовать от себя лишнего; работа должна приносить радость.

Summary

THE INFLUENCE OF QUARANTINE RESTRICTIONS ON THE DEVELOPMENT OF OCCUPATIONAL BURNOUT IN EDUCATORS OF HIGHER EDUCATIONAL INSTITUTIONS OF UKRAINE

Stepanchuk A.P.

Keywords: teacher, student, distance learning, quarantine, occupational burnout.

Occupational burnout syndrome most often occurs among professionals of the at-risk occupations, i.e. those who work in close contact with people and have to communicate a lot and intensively with others. This group includes educational specialists (teachers, educators, psychologists), medical professionals, and sales representatives. Fatigue, weakness, lack of interest in their activities against the background of chronic stress, is well known to many people, especially workaholics, who strive to do as much as possible, resulting in emotional burnout. With the onset of the Covid-19 pandemic, burnout has taken on a different form due to isolation, fears for the lives and health of family members, and distance from workplaces and well-accustomed co-workers. Distance learning has created new challenges for teachers and students of HEIs. Study before quarantine was already complicated, given the heavy workload, the large volume of the curriculum, and the constant lack of free time. Working in such rhythm makes it difficult to maintain mental health and prevent emotional burnout. The professional activity of university educators is characterized by increased responsibility, a wide range of commitments and the need for continuous professional development. In addition to the educational process, the teacher is responsible for the implementation of methodological, organizational, educational and research work. The influence of stressors on a teacher's health contributes to the emergence of the syndrome of occupational burnout. "Quarantine" factors influencing the development of occupational burnout can be assigned into two groups: organizational and psychological factors related to the novel special organization of work in quarantine; psychological factors associated with the new psychological features of the professional activity and their own subjective characteristics. To prevent the development of occupational burnout, psychologists recommend to take care of yourself; do not forget about rest; realistically estimate own capabilities and, accordingly, plan work and time; do not make unnecessary commitments; do not demand too much from yourself; work should bring joy.

DOI 10.31718/2077-1096.21.1.145

УДК 378.147:61

Ждан В. М., Хайменова Г. С., Бабаніна М. Ю., Кур'ян О. А., Люлька Н. О.

РОЛЬ СИМУЛЯЦІЙНОГО НАВЧАННЯ В СИСТЕМІ БЕЗПЕРЕРВНОЇ МЕДИЧНОЇ ОСВІТИ

Українська медична стоматологічна академія, м. Полтава

Комунікація лікарів різних спеціальностей і робота в команді при наданні екстреної допомоги пацієнту – один із пріоритетних напрямків освіти. У статті описується технологія ступеневого навчання лідерству для закріплення відповідальності за себе і членів команди, витримки, вміння керувати колективом. Проведення таких занять підвищує мотивацію до навчання і забезпечує персоналізований підхід до лікарів-інтернів та лікарів-слухачів. Роль лідера є ключовою в практичній роботі, так як дуже часто виникає необхідність організації і координації багатьох фахівців при наданні невідкладної медичної допомоги. Лідерство – це процес прямого впливу особистості на соціум, який спонукає і направляє членів команди до дії. Лідерство є централізованою формою управління і контролю виконання задач, в якій одна людина впливає на інших. Навчання лідерства є складним процесом. Він стимулює створення ефективної організації, яка зможе високоякісно вирішити поставлені завдання. Кінцева мета цього процесу – формування особистості лідера, який зможе прийняти на себе управління командою в екстремальній ситуації. Під час навчання лідер-кандидат набуває не тільки стійкі медичні знання, а й вчиться управління групою, комунікації, аналізу і синтезу. Він працює над собою, набуваючи нових особистісних якостей. В даний час існує підвищена потреба в фахівцях охорони здоров'я, готових ефективно працювати в складних клінічних ситуаціях. Зберігається необхідність в розробці інноваційних методів навчання медичних працівників, згідно постійно зростаючого обсягу знань в області невідкладної медицини.

Ключові слова: командний тренінг, рольова гра, навчання лідерству.

Стаття є частиною Науково-дослідної роботи: «Особливості перебігу, прогнозу та лікування коморбідних захворювань при патології внутрішніх органів з урахуванням генетичних, вікових і гендерних аспектів». № держреєстрації 0118 У 004461

Невідкладна медицина залишається складним розділом в роботі лікаря, так як вимагає відповідної підготовки для пошуку правильного клінічного рішення. Рівень підготовки фахівця визначається наявністю комплексу теоретичних знань і практичних навичок. Від них залежить

якість надання медичної допомоги пацієнтам із загрозливими для життя станами. Частота допущених помилок безпосередньо залежить від якості підготовки фахівця. Пріоритетним напрямком освіти є навчання лікарів з метою зниження частоти медичних помилок, які можуть при-